

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

37 ปีนี้จากประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างรวดเร็ว หากแต่ผลประโยชน์ตกอยู่กับคนส่วนน้อย ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้น ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ และทิศทางการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุล ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองที่มุ่งเน้นการแข่งขัน และมีความเป็นวัตถุนิยมสูง ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้าประเวณี รวมถึงปัญหาด้านพฤติกรรมของคนในสังคมที่มีความเบี่ยงเบนย้อนหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย เกิดการเอาวัดเอาเปรียบ ตลอดจนขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวค่อนข้างรุนแรง โดยเฉพาะต่อ “เด็ก” ซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัว

ในกรณีที่พ่อ-แม่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เนื่องจากความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ เด็กจึงมักถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังขาดการดูแลเอาใจใส่ ทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยเป็นเด็กที่แสวงหาความรัก ความเข้าใจ อีกทั้งรับรู้การแสดงออกของความรัก ความเข้าใจในทางที่ผิด ๆ อันก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเองโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ประกอบกับ พ่อ-แม่ หรือผู้ปกครองเด็กอยู่ในภาวะเครียดจากการทำงาน มีปัญหาารุมเร้าตนเองและครอบครัว เป็นเหตุให้สถาบันครอบครัวไม่อาจรักษาบทบาทหน้าที่ดั้งเดิม หรือบทบาทที่ถูกต้องไว้ได้ กล่าวคือ การเลี้ยงดู และการปกป้องคุ้มครองบุตร ดูแลบุตรให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนจัดหาปัจจัยพื้นฐานรวมถึงการให้ความรักความอบอุ่น กำลังใจและความมั่นคงทางจิตใจ (นิมา ส. ตุมรสุนทร, 2533: 2-3) เด็กจึงตกอยู่ในภาวะยากลำบาก เสี่ยงต่อการถูกทำร้าย หรือถูกกระทำทารุณกรรมจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อื่นได้

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ข่าวการทำร้ายเด็กปรากฏในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เกือบทุกวัน เพียงแต่สื่อมวลชนจะนำเสนอเป็นข่าวใหญ่หรือเล็ก ให้ความสำคัญกับข่าวนั้นมากหรือน้อย หากข่าวนั้นถูกหยิบยกเป็นประเด็นพาดหัวให้เป็นข่าวใหญ่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากข่าวนั้นเป็นข่าวในเชิงลบ ย่อมสร้างความสะเทือนขวัญให้สังคมและประชาชนทั่วไปได้ ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2540-2541 ข่าวความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กได้

ถูกคัดเลือกและหยิบยกมาให้เห็นมากมาย เป็นการสะท้อนให้เห็นว่ามีการกระทำทารุณกรรมแก่เด็กชายหญิง ตลอดเวลา และมีระดับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่อายุของเด็กที่ถูกทารุณกรรมกลับลดลงจนน่าวิตก ซึ่งกรณีตัวอย่างที่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือผู้อื่นกระทำทารุณกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีดังนี้

เด็กหญิง อายุ 2 เดือน ถูก มารดา โยนลงมาจากตึกชั้น 10 เสียชีวิตทันที เหตุเกิดที่ กรุงเทพมหานคร (ไทยรัฐ, 1 ตุลาคม 2541 : 1)

เด็กหญิง อายุ 8 เดือน ถูก คนเลี้ยง ทบตีจนกระดูกหน้าแข้งหักทั้ง 2 ข้าง มีอาการสมองบวม เลือดออกในเยื่อหุ้มสมองและมีแผลฟกช้ำที่หน้าอก เหตุเกิดที่จังหวัดชลบุรี (ไทยรัฐ, 2 กรกฎาคม 2541, 1 และ 19)

เด็กชาย อายุ 1 ปี ถูก บิดาเลี้ยง ตบตามร่างกายและใบหน้า จับตัวกระแทกกับพื้น ทำให้เด็กมีเลือดคั่งในสมอง กระโหลกศีรษะด้านหลังบวม สมองบวม ศีรษะด้านหน้าบวม เหตุเกิดที่ จ.สมุทรปราการ (ไทยโพสต์, 20 ตุลาคม 2541 : หน้าพิเศษ 1-2)

เด็กหญิง อายุ 3 ปี ถูก มารดาแท้ ๆ ร่วมกับบิดาเลี้ยง ทำร้ายร่างกายจนบอบช้ำ อวัยวะภายในทั้งช่องท้องและสมองได้รับความกระทบกระเทือนจากการถูกตีด้วยไม้แขวนเสื้อ สายไฟฟ้า และถูกชกที่หน้า จนสมองบวม กระโหลกศีรษะซ้ายร้าว เหตุเกิดที่ จ.ปทุมธานี (จันทร์ชนก โยชินชัชวาล, 2541 : 46)

เด็กชาย อายุ 4 ปี ถูก บิดาเลี้ยง ใช้ไม้ขีดเปลือยตามลำตัวจนไม้ขีดเปลือยหัก และเตะเด็กชายชนกำแพง 4 ครั้ง พร้อมทั้งใช้สายยางฟาดตามลำตัว และจับศีรษะเด็กกระแทกกับพื้น เหตุเกิดที่กรุงเทพมหานคร (มติชน, 6 กรกฎาคม 2541 : 24)

เด็กหญิง อายุ 13 ปี ถูก บิดาแท้ ๆ ทำการข่มขืนกระทำชำเราตั้งแต่อายุ 11 ปี เหตุเกิดที่จังหวัดปทุมธานี (มติชน, 2 กันยายน 2541 : 20)

จากรายงานของกองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กรมประชาสงเคราะห์ มีสถิติการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม ในปีงบประมาณ 2540 จำนวน 200 ราย ในขณะที่มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มีสถิติเด็กที่ถูกทารุณกรรมและเด็กถูกละเมิดสิทธิที่ผ่านการปฏิบัติงานของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กในปี 2537 จำนวน 229 ราย ปี 2538, 2539 และ 2540 จำนวน 229, 207 และ 199 รายตามลำดับ สำหรับมูลนิธิคุ้มครองเด็กมีสถิติของคดีทำร้ายทารุณกรรม ซึ่งนับเฉพาะที่เปิดเผย และมีผู้แจ้งมายังมูลนิธิคุ้มครองเด็กในปี พ.ศ. 2539 จำนวน 53 ราย และปี พ.ศ. 2540 จำนวน 153 ราย นอกจากนี้ศูนย์ข้อมูลและวิชาการ มูลนิธิเพื่อนหญิง ได้รวบรวมสถิติในประเด็นเรื่องการละเมิดสิทธิเด็กทางเพศจากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ มติชน เดลินิวส์ ข่าวสด และกรุงเทพธุรกิจ ตั้งแต่เดือน มกราคม-สิงหาคม 2540 พบว่ามีจำนวนคดีที่มีการตัดสินทั้งสิ้น 140 กรณี

ข่าวจากหนังสือพิมพ์เป็นเพียงบางส่วนที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาการทารุณกรรมเด็ก ในขณะที่จำนวนตัวเลขสถิติต่าง ๆ ของจำนวนเด็กที่ถูกทารุณกรรมในสังคมไทยดังกล่าว เป็นเพียงตัวเลขโดยประมาณ อาจต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งยังคงมีเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมจำนวนมากที่ไม่มีการรายงาน (พรเพ็ญเพชรสุชศิริ, 2534: 26) อย่างไรก็ตามข่าวและสถิติข้างต้นได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ความรุนแรงของการทารุณกรรมเด็กในหลากหลายรูปแบบที่มีแนวโน้มจะทวีจำนวนขึ้น

องค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กรได้ให้ความตระหนักต่อปัญหานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่เด็กทุกคนจากการทอดทิ้ง ถูกทารุณกรรมทุพติและตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ ฯลฯ ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ประกาศตามมา ได้บัญญัติแสดงเจตนาในการคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษ โดยมุ่งคุ้มครอง ร่างกาย ชีวิต เสรีภาพ และสวัสดิภาพของเด็กไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ เช่น การทำร้าย การฆ่า การล่วงเกินทางเพศ หรือการปฏิบัติต่อเด็กอย่างไม่เหมาะสม รวมทั้งคุ้มครองให้มีการเยียวยา พื้นฟูเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการกระทำดังกล่าวให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็วที่สุด

รัฐบาลไทยมีความตั้งใจจริงที่จะแก้ไขปัญหานี้ เห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสาร รับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และได้แสดงเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีที่ระบุไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับเด็ก โดยได้ให้หลักประกันสิทธิเด็กไว้ในรัฐธรรมนูญจำนวน 6 หน้า มาตราที่ 53 ระบุว่า เด็กเยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับการคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม และมาตราที่ 80 ซึ่งระบุว่า รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน (คณะกรรมการสิทธิการประชาสัมพันธ์ สภาร่างรัฐธรรมนูญ : 2540: 11, 15)

ยิ่งไปกว่านั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 ซึ่งกำหนด "คน" เป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยในยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้เน้นการพัฒนากลุ่มเด็กในภาวะยากลำบากให้ช่วยเหลือตัวเองและพึ่งพาตัวเองได้ รวมทั้งได้รับการพิทักษ์ปกป้องคุ้มครองและจัดบริการที่จำเป็นอันส่งผลให้เด็กสามารถดำรงตนในสังคมอย่างมีสุขตามอัตภาพ

นอกจากนี้ รัฐบาลกำลังมุ่งดำเนินการตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 ที่ต้องการจะเพิ่มศักยภาพและสร้างความเสมอภาคให้กับเด็กและเยาวชน โดยในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้กำหนดเป้า

หมายและแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้องค์กรภาครัฐและเอกชน รวมถึงให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2540 : 20-26) รวมถึงการดำเนินการตามแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540-2544) ในอันที่จะพิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครอง ช่วยเหลือ และพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้ทั่วถึงโดยเฉพาะกลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2540 : 53-54)

แผนพัฒนาต่าง ๆ ในอันที่จะคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนไทยดังที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าการช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิเด็กนั้น มีทั้งมาตรการด้านกฎหมายการแพทย์และด้านสังคมสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการมาตรการทางกฎหมายนั้น องค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองให้ความเป็นธรรมกับเด็กที่ถูกทารุณกรรม และมีบทบาทในการดำเนินการตามกฎหมายได้แก่ ตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา (สมลักษณ์ ขนอม, 2537 : 54) สำหรับมาตรการทางการแพทย์ ที่มีบทบาทเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลทั้งด้านร่างกายและจิตใจนั้น ผู้รับผิดชอบดูแลในส่วนนี้ ได้แก่ แพทย์ และพยาบาล เป็นต้น และในส่วนมาตรการทางสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นมาตรการที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการให้การช่วยเหลือ แก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาเด็กที่ถูกทารุณกรรม ซึ่งได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้มีสภาพปกติ และพร้อมที่จะอยู่ในสังคมต่อไปนั้น ที่มีบทบาทในส่วนนี้ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา เป็นต้น ทั้งนี้หน่วยงานที่สำคัญของรัฐหน่วยงานหนึ่งที่มารองรับการดำเนินงานสนองตอบแนวนโยบายและแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กด้านการสังคมสงเคราะห์ก็คือ กรมประชาสงเคราะห์

กรมประชาสงเคราะห์ มีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 18 ปี ที่ประสบปัญหาถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับวัย ถูกทารุณกรรมและถูกใช้แรงงานไม่เหมาะสม โดยมีนักสังคมสงเคราะห์และผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อภาพรวมของการปฏิบัติงานดังกล่าว เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ และได้รับการบำบัดฟื้นฟู จนสามารถพัฒนาและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ซึ่งนอกเหนือจากกรมประชาสงเคราะห์แล้ว ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ รวมถึงองค์การพัฒนาด้านเอกชนที่เห็นความสำคัญของปัญหาการทารุณกรรมเด็กที่มีความรุนแรงและเพิ่มจำนวนมากขึ้น เข้ามามีส่วนช่วยรัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเช่น กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลต่าง ๆ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และมูลนิธิคุ้มครองเด็ก เป็นต้น ซึ่งองค์การเหล่านี้ก็มีนักสังคมสงเคราะห์ ทำหน้าที่หลักในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมเช่นกัน

ดังนั้น นักสังคมสงเคราะห์ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทปฏิบัติงานใกล้ชิดกับเด็กที่ถูกทารุณกรรมและครอบครัว รวมถึงเป็นผู้รับรู้ข้อมูลเชิงลึก ตลอดจนข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวมากที่สุด ซึ่งจากความเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหานี้เอง ทำให้นำนักศึกษานักสังคมสงเคราะห์ มีทัศนคติต่อการมองปัญหาการทารุณกรรมเด็ก และมีเทคนิค รูปแบบ วิธีการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้อย่างไร มีรูปแบบการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็ก ในอันที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับใช้กับการปฏิบัติงานอย่างไร มีความรู้ความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมากน้อยเพียงไร ตลอดจนมีปัญหาอุปสรรคในการแสวงหาข่าวสารกับการปฏิบัติงานหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการแสวงหาข่าวสารและการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งน่าจะส่งผลให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทารุณกรรมเด็กในประเทศไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงมีส่วนช่วยทำให้ภาวะข้อผูกพันของประเทศไทย ซึ่งได้ลงนามรับรองในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของเด็กขององค์การสหประชาชาติประสบผลสำเร็จในทางปฏิบัติด้วย

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และวิธีการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม มีปัญหำนำในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

ปัญหำนำในการวิจัย

1. นักสังคมสงเคราะห์มีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมอย่างไร
2. นักสังคมสงเคราะห์มีวิธีการในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมอย่างไร
3. นักสังคมสงเคราะห์มีปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการทำงานช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมในด้านใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของนักสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม
2. เพื่อศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาตลอดจนความต้องการของนักสังคมสงเคราะห์ในด้านการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

4. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้บริหารหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมและนักวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์และด้านอื่น ๆ

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และวิธีการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม เป็นการศึกษาโดยอาศัยวิธีการตามลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยสนใจศึกษาจากนักสังคมสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการช่วยเหลือ แก่ไข พ้นฟู และพัฒนาเด็กที่ถูกทารุณกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดังนี้

1. กรมประชาสงเคราะห์ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ของฝ่ายสวัสดิภาพเด็ก กองคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ
2. กรุงเทพมหานคร ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ของสำนักอนามัย
3. โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ของภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
4. โรงพยาบาลศิริราช ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ของหน่วยวิชาจิตเวชเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช
5. โรงพยาบาลเด็ก ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ของสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี
6. ศูนย์สุขวิทยาจิต ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ของศูนย์สุขวิทยาจิต
7. ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ของฝ่ายช่วยเหลือ และฝ่ายบ้านพัก

นอกจากนี้ จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมและตัวแทนของนักวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม ได้แก่ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ อัยการ แพทย์ และตำรวจ ในด้านการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมด้วย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

การที่นักสังคมสงเคราะห์เลือกใช้รูปแบบวิธีการต่าง ๆ ในการรับรู้และศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการทารุณกรรมเด็ก การช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิเด็กจากการสื่อสารประเภทต่าง ๆ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร) ตลอดจนการเข้าประชุม อบรม สัมมนากับผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

วิธีการปฏิบัติงาน

แนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ที่นักสังคมสงเคราะห์นำมาใช้เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

นักสังคมสงเคราะห์

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมประชาสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลเด็ก ศูนย์สุขวิทยาจิต และมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการช่วยเหลือ แก้อาการ บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาเด็กที่ถูกทารุณกรรม

เด็กที่ถูกทารุณกรรม

ผู้ที่มีอายุระหว่าง 0-15 ปี ที่ถูกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น ทำร้ายร่างกาย จิตใจ หรือล่วงเกินทางเพศ จนได้รับอันตรายต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต

การทารุณกรรมเด็ก แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) การทารุณกรรมทางร่างกาย หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่มีใช้บังคับเหตุ เป็นการก่อให้เกิดการบาดเจ็บโดยเจตนา ได้แก่ การทำร้ายเด็กให้ได้รับการบาดเจ็บมากกว่าการลงโทษธรรมดา เช่น การจี้ด้วยนุหรี การใช้น้ำร้อนลวก การนวดด้วยเตารีด หรือการใช้ไฟฟ้ารัด

2) การทารุณกรรมทางจิตใจ หมายถึง การทำให้เด็กทุกข์ทรมานใจ เกิดความหวาดกลัว หรือทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองไร้ความสามารถ ไม่เป็นที่ต้องการของผู้อื่น ลักษณะการทารุณแบบนี้ได้แก่ การตั้งใจทำร้ายต่อจิตใจเด็กด้วยคำพูด การดูต่ำ ว่ากล่าว ตำหนิ ดิเตียน ประชดประชัน ประจาน ที่มีความรุนแรงมากกว่าการตักเตือนสั่งสอนธรรมดา ตลอดจนการเฉยเมย และการกักขัง เป็นต้น

3) การทารุณกรรมทางเพศ เป็นพฤติกรรมทางเพศที่กระทำต่อเด็กที่ไม่เหมาะสมต่อวัย โดยเด็กอาจจะยินยอมหรือไม่ก็ได้ ซึ่งพฤติกรรมนั้นจะต้องตอบสนองต่อความต้องการทางเพศของผู้กระทำ

4) การปล่อยปละละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่ เป็นการที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่สนใจ เลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และไม่ให้อุปการะที่จำเป็นแก่เด็กในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย รวมถึงการไม่ดูแลให้การรักษาพยาบาลเด็กเมื่อจำเป็น และไม่ให้ความศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็กด้วย

การคุ้มครองสิทธิเด็ก

การที่เด็กจะได้รับการช่วยเหลือตามกฎหมายเมื่อเด็กถูกทารุณกรรมจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น

ทัศนคติ

ความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการทารุณกรรมเด็ก การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยในส่วนของภาครัฐพบปัญหาในเรื่องของการดำเนินการเพื่อขออนุมัติเข้าไปทำการศึกษาวิจัย อันเป็นไปตาม ขั้นตอนของทางราชการ ซึ่งบางหน่วยงานก็ใช้เวลาในขั้นตอนนี้นานพอสมควรกว่าที่เรื่องจะได้รับการอนุมัติ และเมื่อเรื่องได้รับการอนุมัติแล้ว จึงจะสามารถประสานและกำหนดวันนัดสัมภาษณ์ นักสังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานนั้น ๆ ได้ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะทำการสัมภาษณ์ในช่วงเวลาราชการ และในวันราชการนั้นนักสังคมสงเคราะห์ก็มีกำหนดนัดหมายการทำงานอยู่บ้างแล้ว ทำให้บางครั้งกว่าจะลงตัวในเรื่องของการนัดหมายเวลาก็ล่วงเลยมาพอสมควร ส่งผลกระทบถึงช่วงการเขียนรายงานที่ต้องลดระยะเวลาลง อย่างไรก็ตามหน่วยงานของรัฐหลายแห่งก็อำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี กล่าวคืออนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์โดยใช้การติดต่อประสานงานเป็นการภายใน ทำให้ลดขั้นตอนในการดำเนินการขออนุมัติเพื่อทำการศึกษาวิจัยลงบ้าง

ในส่วนของหน่วยงานภาคเอกชนนั้น แม้ว่าผู้วิจัยจะพยายามติดต่อขอทำการศึกษากับหน่วยงานบางแห่งทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากเจ้าหน้าที่ ของหน่วยงาน เนื่องจากช่วงเวลาของการทำวิจัยเป็นเวลาที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้นมียานเยอะ และไม่สะดวกในการให้ข้อมูล การศึกษาวิจัยในส่วนของภาคเอกชนจึงสามารถทำการศึกษาได้เพียงหน่วยงานเดียว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขปัญหาหานี้ด้วยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชน และของศูนย์ สุขวิทยาจิตซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐ เพิ่มอีกแห่งละ 1 คน เพื่อทดแทนจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ขาดหายไป

2. การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ที่หน่วยปฏิบัติ ซึ่งสัมภาษณ์แต่ละครั้งแม้จะได้รับการร่วมมือจากนักสังคมสงเคราะห์เป็นอย่างดี แต่อุปสรรคที่ผู้วิจัยพบเกือบตลอดเวลาระหว่างการสัมภาษณ์ คือ นักสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถให้สัมภาษณ์ได้อย่างต่อเนื่อง มีการขัดจังหวะการสัมภาษณ์เป็นระยะ เนื่องจากบางครั้งมีโทรศัพท์สายด่วนติดต่อเข้ามา บางครั้งถูกผู้บังคับบัญชาเรียกไปพบเพื่อปรึกษางาน หรือบางครั้งก็มีผู้รับบริการเข้ามาขอพูดคุยปรึกษา ฯลฯ จึงทำให้การสัมภาษณ์ต้องหยุดชะงัก นักสังคมสงเคราะห์และผู้วิจัยขาดสมาธิ ข้อมูลการสัมภาษณ์ไม่ต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้นขณะที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างบางคนได้รับแจ้งเรื่องด่วนที่ต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่ทันที ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหของผู้วิจัยในส่วนนี้ก็คือ ขออนุญาตนักสังคมสงเคราะห์ผู้นั้นมาเก็บข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง หรือขออนุญาตใช้โทรศัพท์สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบสำหรับการดำเนินงานและพัฒนามาตรฐานการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม
2. เป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาอ้างอิงเกี่ยวกับการวิจัยเรื่องการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกทารุณกรรมในแง่มุมอื่น ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย